

Előfizetési feltételek:
 Egész évre 6 frt. — kr.
 Félévre . . . 3 " — "
 Negyedévre 1 " 50 "
 Egyes szám 10 kr.

HALADÁS

Hirdetések díja:
 4 hasábos petsitor 5 kr.
 Nyilttérben . . . 20 kr.
 Bélyegdíj egyes hirdetésekénél . . . 30 kr.

Társadalmi, tanügyi, közgazdasági és ismeretterjesztő közlöny.

Szerkesztőségi iroda:
 Főter 5. sz. a., hová a lap szellemi részét illető közlemények küldendők.

Megjelen:
 Szerdán és Szombaton.

Kéziratok:
 Vissza nem adatnak.

Kiadóhivatal:
 VOLCZ B. könyvnyomdája. Mindennemű pénzek hirdetések és reclamatiók idő intézendők.

Torda, 1878. május 9-én.

Torda aranyosmegyéből a magyar kisbirtokosok országos földhitelegylete tőkájének megalapításához — mint alapítók alább irt egyesek és községek irtak alá:

És pedig:

Br. Kemény György főispán 500 frt. Tordai takarékpénztár 500 frt. Tordai kisegítő pénztár 100 frt. Gróf Wass Albert 100 frt. Volt aranyosszék közbirtokossága 100 frt. Miksa Elek alispán 100 frt. Puhl Ignác 100 frt. Velics Samuel 100 frt. Galambfalvi József 100 frt. Czákó László 100 frt. Velics György 100 frt. Szentkirályi Géza 100 frt. Toroczko bánya város 200 frt. Ménasági József 100 frt. Toroczko János 100 frt. idb Zsakó István 100 frt. Simon Miklós 100 frt. Eckárt István 100 frt. Balogh György 100 frt. Balla Pál 100 frt. Szentkirályi Gyula 100 frt. Ruha egres községe 100 frt. Berkes községe 100 frt. Szentlászló községe 100 frt. Szigethy Sándor 100 frt.

A fennebbi összegekről kiállított alapítási okiratok, a magyar kisbirtokosok orsz. földhitelegyletét létesítő bizottságnak jelen 1878 ik év mártius 11. 15. april 29. 30. és május 9-én fel lettek terjesztve.

Midőn ezt fennebb nevezett tisztelt alapítóknak az ügy érdekében köszönetem nyilvánítása mellett tudomására hozom, tisztelettel felkérem mindazokat, kiket alapítási okiratok aláírására közvetve vagy közvetlenül, szóval vagy írásban felhívtam, méltóztatásuk alólirt-hoz nyilatkozataikat minél előbb megküldeni. —

Br. Kemény György
főispán.

Budapest, május 6-án.

Leginkább a közoktatási kormányval szemben hozatik fel hazánk nemzetiségeinek vezetői által az, hogy a közoktatási rendszer s az a körül követett eljárás a nemzetiségek megfojtására törekszik.

Polyt egy kis nemzetiségi vitát is idézett elő a törvényhozó testületben a közoktatási kormány költségvetése tárgyalásakor.

A kormány ellen emelt ezen vád azonban minden alapot nélkülöz, még pedig annyira, hogy az tulajdonképpen az egyes nemzetiségek saját tanügyi érdekeik körül követett mulasztások elpalástolására szolgál.

Azt mondják, hogy a kormány a nemzetiségek iskoláit becukattja!

Az való, sok tekintetben.

Hanem a nemzetiségek a közoktatási törvény megalkotásától a mai napig szüntelen unszoltatnak, hogy iskoláikat kellő karba helyezték, úgy hogy a törvény kívánalmainak megfelelhessenek.

A nemzetiségek e körül azonban még a fülöket sem mozgatják, annál kevésbé iparkodnak a jóakaratu figyelmeztetéseket elfogadni.

Bünt követns a kormány saját kötelmével szemben, ha nem iparkodnék a törvénynek érvényt szerezni minden irányban.

A kormányt s közigazgatást nem kellene vádolni úgy is hihetetlen dolgokkal, a ki így vádol kötelessége bizonyitnia, hogy a kormány s a közigazgatás törvény ellenére cselekszik.

Nem kedves köteleesség tanintézeteket bezárítani, de ha kell, s ha az intézet-fenntartók arra kényszerítik a hatóságot, ki a hibás?

Tegye meg törvényszerű köteleességét mindenik, s akkor nincs baj, nincs panasz, nincs vád.

(K.)

Adomák.

Husvét másod napján bemegy a székely ember egy kereskedésbe, ezer féle szükséges dolgot: aczél, kovát pipaszert vásárolni. Mig e tárgyak között válogatott volna, a tréfás kereskedő egy a kabátja felső gombjára akasztott husvétii öntöző lapdából az atyafit szembe feccsentette, mire ez meglepetésében így kiáltott fel:

— Ne te ne! az ur tán fejős?

*

Két híres korhely borozás közben összezsörtent; midőn egymás fonák érdemeit hiba nélkül felsorolták volna, sértett önérettel szólt az egyik:

— Tudod-e mi különbség van kettőnk között?

— Mi volna? —

— Hát csak a, hogy engem még egy kocsmából se dobtak ki.

— Csak az a baj?! no lelkem, hogy egyenlők legyünk kidoblak én. És úgy tett a miként beszéle.

*

M . . határszéli székely faluban a feltámadás érzékeltetésére ősrégi időktől fogva egy olyan Krisztus szobrot tettek nagy-pénteken a szent sirba, melyet a harangozó egy arra rendelt zsinag megrántása által a pap jeladására fekvő helyzetéből álló helyzetbe hozhatott.

Most is a buzgó harangozó mindent elkövetett a maga részéről, hogy a hívek bámulata annál nagyobb legyen, azonban ez egyszer „lefőződött.“ A pap kétszer háromszor elénekelte a „resurrexit“-et, még sem történt semmi.

Midőn látna a tisztelendő atya, hogy igéi nem teszik meg a kívánt csodát, bosszusan szólt a harangozóhoz:

— Domine! lesz-e már valami belőle?

— Nem biz abból semmi istárlom! — válaszol ez kétségbe esetten.

— Miért?! — kérdi a pap fokozott hűvel.

— Mert elszakadt a spárta!

Ez előre nem látott akadály miatt a pap más napra halasztá a feltámadást, mikor is kellő apparátussal fogván hozzá András harangozó, minden a legjobban sikerült.

A hívek azonban legjobb akarát mellett is kénytelenek voltak megvalani, hogy ilyen toldozott foltozott feltámadás ember emlékezet óta nem volt a faluban.

*

— Melyik aranybánya szolgáltatja a leg tartalom dusabb köveket? — kérdi X. ur Y. kisasszonytól egy társas játék alkalmával.

— A nagyszalontai, — felelt a kérdezett.

— Bah! ott bánya sincs, — jegyzi meg X. ur.

— Se baj; de ott szület Arany János, — mondá a költészetért lelkesülő kis leány.

(Ü-s.)

Itt a tavasz.

I. A merev kő a legesikorgóbb téli időben is csak olyan, mint a szép meleg nyári napon. Nem úgy már a víz az élettelen világnak, hogy úgy mondjuk legszellemibb, s legérzékenyebb eleme. — Ez minden évszakban más; ez már nagyon szembetűnőleg vesz részt a természet azon átalakulásaiban, melyet összefoglalólag tavasznak és nyárnak, ősznek és télnek szoktunk nevezni.

Hát még az élő világ, a növények és állatok világa! Cuvier képes volt ős világi állat egyetlen fogából az egész állatot rekonstruálni, egyetlen fogából megállapítani az év ezredei előtt élt állat csontvázát, emésztőszerveit, valamennyi más alkatrészeit, nagyságát alakját. — Hasonló módon minden jóra való természetbuvár minden növény vagy állat megadott állapotából kiolvassa, melyik évszak, sőt az évek melyik hónapjában vagyunk. — Minden állat és növény úgy szólván egy-egy évóra, melyről az ezen óra járását ismerő mindenkor leolvashatja, hányat ütött az. — Egy-egy élő naptár minden növény és állat, mely pontosan jelezi az év haladását, a már elmúlt és a még hátra lévő napokat.

Azaz: az élő lények állapotai az évszakokkal a legszorosabban összefüggenek, és ezen összefüggés nem kevésbé szoros az emberre nézve is, a ki szintén élőlény az élőlények között. — A földmiveléssel foglalkozókra nézve annyira szembetűnő az, hogy fölösleges arra még külön rá is utalni. De a mesterember és a kereskedő, a hivatalnok és tudós még ha egy világváros közepében lakik is, s zöld gyepet, ezen legelő juhok csak minden két évben lát egyszer: étekezés, ruházkodás dolgában egész mibenlétében, az évszakok behatásának van alávetve.

Ez olyan fontos és messzire kiható tényállás, hogy lehetetlen ezt az isko-

lában tekinteten kívül hagyni. — Sőt egyenesen pädagogikai kötelességünk tanterveinket az évszakokra alapítani az azokra való tekintetek nyomán a tananyagot felosztani és elrendezni, és az iskolát magát minden teendőiben az év szakainak változásával folytonos érintkezésben tartani.

2. A tavasz pedig azon évszak, a mely legmelyebben nyulik bele a család és az iskola életébe; ez azon évszak, a mely leginkább költheti fel a gyermek figyelmét a kültermészetben történőkre és így leginkább azon összefüggés folytonos megfigyelésére és megértésére vezethet, mely a földnek az évszakokban nyilvánuló és az egyes embernek a föld egyes terményének élete között fennáll.

Igenis, tanítsunk az életnek, neveljük növendékeinket az élet számára, de óvakodjunk azon az utóbbi időben nagyon elharapódzott egyoldalúságtól, hogy az „élet“ alatt csak az embereknek egymással való érintkezését lássuk. A föld is él, a természet is él: ennek élette pedig sokkal fontosabb ránk nézve, mint az a nyugtalan és gyakran ép oly czéltalan sürgés-forgás az a gyakran oly visszataszító versengés, egymás ellen áskálódás, azon farszto lételérti küzdés, a miben a legtöbben az „életet“ látják.

— Okvetlen szükséges a polgári életre is tekintettel lenni növendékeink nevelésénél, mert hiába egykor nekik is részt kell venni ama küzdelemben: de azért ne hanyagoljuk el az évszakok, a természeti jelenségek és tünemények megfigyelését sem.

Ezen tanulmányra pedig a tavasz nyújtja legbővebbkezűen az anyagot. — A tél merevsége a tavasz olvasztó tekintetének behatása alatt engedvén, mindenfelé alvó erők ébrednek: millió meg millió mag szendergő csirája nyujtozni és növekedni kezd, a pihent szivó gyökerek is munkához látnak, hogy az éltető nedvet a természet bőséges emlőiből a fák rügyeinek feljuttassák. — A nem rég kopár föld csak hamar egy gazdagon terített asztal képét mutatja; sereggestül jönnek most a csuszó járó és repülő lények milliói, hogy ama asztal körül helyet foglaljanak vagy az étkezőknek felszolgáljanak. — Köztük jön az ember is, mintegy az egész természetnek nagybirtokosa; kicsalta őt is a tavaszi nap hogy birtokát szemügyre és mivelés alá vegye, és mindennapi kenyerét magának, övéinek és embertársainak biztosítsa.

Igenis! azok, a kiket a tavaszi nap kicsalt a mezőre, a szőlőbe és erdőbe, azok biztosítják mindannyinak, a hányan vagyunk, a mindennapi kenyeret és ha a polgárisodás még olyan óriási haladásokat fog is tenni, ha a tudomány még olyan mély igazságokat, törvényeket és rendszereket fog is létesíteni: a természet adományai és a föld megmívelése megtartják fontosságukat mind addig a míg csak ember lesz e földön. Az eke volt is, maraad is a műveltség és polgárisodás alapja! És a népiskola, a melynek növendékei tuluyomó részben épen a földmivelésre az östermelésre adják majd magukat, hogy maradhatna érzéketlen vak és süket a tavasz iránt? Hogy bánhatnék evvel, úgy mint vala-

m: tügezzel a ki az iskolai ablakok alatt elhalad és a kire még nézni sem szabad a sötét, nyomott levegőjü szobáiban ülő gyermekeknek? Oh nem, a tavasz nem valami ösmeretlen idegen, a kihez a gyermekeknek nincs semmi köze. — Ellenkezőleg: legjobb barátjuk és jótévőjük ő, a kinek elejébe kell őket vezetnünk és bemutatni neki, hogy vele mielőbb megismerkedjenek, hogy annak folytán megszeressék, s így barátságára jó indulatára érdemesekké tegyék magukat.

(Vége köv.)

POLITIKAI HIREK.

Tegnap nagy ütközet volt a fölkelők és oroszok közt Tatar-Bazardsiknál. A fölkelők száma 16000 ember volt, több ágyuval, s az oroszokat visszavonulásra kényszerítették.

A „P. Corr.”-nak jelentik Konstantinápolyból 7-ről, hogy ott élénk katonai mozgalom uralkodik. A honvédelmi hadsereg szervezésén serényen működnek, sőt az már szervezettnek tekinthető. Mult napokba a szultán megszemlélte az összes csapatokat, melyek a Konstantinápoly körüli hadállásokban vannak. A Merlini és Plant angol konzulok által közvetített thessaljai és epirusi görög fölkelés kibékítését célzó tervet a mult napokba érkezett a portára: A fölkelők általános amnesztiát kívánnak, s kölesönös lefegyverzést; azt hiszik, hogy e tervet alapján létrejö a kiegyezés.

Május 8-iki kelettel jelentik Bukarestből a „P. C.”-nek: Stroudzanak Bécsbe s Budapestre való utazása a tegnapielőtti minisztertanács határozata folytán történt. Stroudza külön küldetéssel bizatott meg. Minden szabadságot tiszt behivatott ezredéhez Kis-Ohláhországba, hova legközelebb Károly fejedelem is megy s az összes román hadsereg felett szemlét tartand.

A kiegyezési bizottság a 80 milliós adósságról szóló kormányjavaslatot általános és részletes tárgyalásban változatlanul elfogadta. Péntek délelőtt tárgyalni fogja a bizott-

ság azon cikkeit a meggyezésnek, melyek a 80 milliós adóssággal összefüggnek, s ezután a küldöttség jelentését.

London május 8. Suvalov gróf nem tegnap reggel utazott el, mint a reggeli lapok jelenték, hanem csak ma reggel Calais és Kölnön át utazott el.

A „Prov. Corr.” írja: Az Oroszország s Anglia közti tárgyalások az utolsó napokban újlag élénk s határozott fordulatot mentek át, mely által ugy Londonban mint Szentpétervárt elérni remélik, hogy a függő kérdések további tárgyalhatására nézve megegyezés létesül. Ily értelmű jelentése van különösen Suvalov gróf utazásának. A hírek, mintha Oroszország és Ausztria-Magyarország között élesebbé váltak volna a viszonyok, nem nyer megerősítést. A császár ez évben nem utazik Wiesbadenbe, s Emsbe utaztaig részint Berlinben, részint Babelsbergben fog lakni. Bismarck hg. idegbaja legújabb betegsége következtében kiújult; a vissza léptének idejéről szóló hírek alaptalanok.

A „Times” egy cikkére visszatérve, melyben ez nyilatkozik, hogy Suvalov utazásának mily eredményének kellene lenni a béke érdekében, így szól az „Agence Russe”: Oroszország épen nem gondol arra, hogy Anglia legitim befolyását Törökországban elnyomja, vagy hogy ott a tulsulyt gyakorolja. A tények bizonyítják különben az ily feltevés gyarlóságát, mert eltekintve a kiontott vértől, a hozott pénz áldozattól, s az oroszok által kivívott győzelemtől, az angol befolyás Konstantinápolyban még most is tulnyomó. Az orosz kormány elismeri az angol befolyás törvényességét annyira, hogy ő maga igyekszik Angliát megegyezésre bírni, mielőtt háborura kerülne a dolog, hogy a nehézség ne csak Törökországban, hanem a legtávolabb Keleten is békésen megoldassék.

Az összes lapok kiemelik, hogy a helyzet javulása Suvalov gróf utazásától várható. A „Journal St. P. tbrg.”

írja: Cross angol belügyi államtitkár második, legújabb beszédében magasabb álláspontra helyezkedett: az a theoria azonban elfogadhatatlan, hogy az 1856-ki szerződés a többi hatalmakat kötelezi, ha mindjárt Törökország nem is tartja meg. Oroszország Európa beleegyezésével alkudozott, a háboru sem történt a többi hatalmak akarata ellenére, a konstantinápolyi konferencia meg-hiusulása után. Angliával élükön az összes hatalmak megvonták Törökországtól oltalmukat.

Budapesti levél.

Budapest, 1878. május 3-án.
(Vége.)

De szoljunk holmi apró dolgokról is Fővárosunkból igen sokan utaztak a párizsi közkiállítás megnyitására, melynek nem nagyon szép időjárás kedvezett, mint a táviratok jelentették megelőző napon erős zivatar volt, ugy hogy valóságos sártengeter lett az épületek előtt. A kiállítás megnyitását száz ágyu lövés hirdette és katona zenekarok, a szökőkutak hatalmas sugarai óriási magasra szöktek, mely mindannyi gyönyörű látványt nyujthatott. Párizs föl volt lobogozva, lengett a tricolor, az üzletek dél óta szüneteltek, a város este, tündéri fényben volt kivilágítva, pompás látvány lehetett. Az utakat a fogatok özönei boriták — csendben csakis a Faubourg-Saint-Germain, még a Quartier Latin szegénysége mellett is kivolt világitva.

Valóban — mig Franciaország nagy alkotásain, a világ remekein a Szajna partján bámul a világ, a fiatal köztársaság ünnepe. A párizsi közkiállítás létre jötte által addig keleten ujbol véres jelenetek fenyegetnek, halálosító szerek, ágyuk torkai látogatnak felénk, hogy egybe elnyeljenek, s mig milliók lelkében a béke üli diadalát, addig hadseregek farkas szemet nézve — várják a pillanatot, hogy egymásra rohanjanak.

H. Dózsa Géza.

GONDOLATOK.

Aifonze Kar-tól.

— Forditja: Tassai G. —

Hol van a Beaumarchais által jelzett boldog kor, melyben minden énekekben végződött? Ma minden beszédben végződik.

Mindennek az a célja, hogy asztalra, szószerkre, vagy valamire, jussunk, s beszéljünk; a termék nem hallgatókkal, — hanem olyanokkal telnek meg, kik soraikra várnak, hogy beszélhessenek.

*

Mivé lett a Vasárnap?

Ha én azt akarom, hogy a munkás vasárnapját visszanyerje, kedélyes vasárnapot szeretnék neki adni, táncot nejenek, leányának, kirándulást a mezőre, halászatot, dal-, jó kedvet, s a műhely levegője helyét tündőjébe tiszta levegőt.

Azt akarnám, hogy ne ostoba tivornyával még ostobább politikával mondjuk ki a szót: unalommal pihenjen hat napi munkája után, hanem jó kedvvel vigalommal.

*

En minden forradalomkor ezt mondtam,

„Reméljük, hogy ez már nem lesz egy tisztán politikai forradalom hanem társadalmi; az az: nem csak abból fog állani, hogy elmozdítson kétszáz kihizott tisztviselőt, helyett adva más kétszáz elsoványodottnak, hogy az ország sorban ezeket hisz-lalja ki; reméljük, hogy befolyással lesz az erkölcsökre s ledönti Lajos Fülep egyik utolsó minisztere e nagyon erkölcstelen elvének szomorú hatását: „Gazdagodjatok!”

Abból, a hogy a szabadságot magyarázzák, az tűnik ki, hogy azt nem élvezheti minden ember; s épen saját szabadsága szellemében hallgatólag mindenki fölteszi azok rabszolgaságát, kik fölött szabadságát megszerzi. Mint egy hinta, hol az egyik ember nem emelkedhetik a nélkül, hogy a másik ne szálljon.

*

TÁRCZA

AZ AUSTRALIAI GYARMATOK.

Australia a következő gyarmatokból áll: Uj-Dél-Wales, Viktoria, Dél-Australia, Nyugat-Australia, Queensland, továbbá Tasmania, Uj-Seeland és Fidji-szigetek, mely gyarmatok mindegyike egészen különálló és egymástól független kormányval, posta- és vámhatósággal, saját nevelési és művelődési intézetekkel és véderővel bir. Ezen gyarmatok semmi politikai összeköttetésben sem állanak egymással, s nem függnek az anyaországtól, mely ország gyártmányai ugyan oly vám alá vettettek, mint más országok készítményei. Az ausztraliának jobb módú és szabadabb gyarmatot hasztalan keresünk a föld kerekességén. Miután az angol kormány ezen gyarmatokat megalapította, azokat a legszűlesebb alapra fektetett, s a helyi viszonyoknak leginkább megfelelő alkotmányval ellátta, az anyaország nyelvét, erkölceit és szoká-

sait beoltotta, e szavakkal bizta azokat a gyarmatosokra: „Most már éljetelek saját emberségetekből!”

A brit kormány csak annyiban elegyedik a gyarmatok ügyeibe, hogy jó tanácsokat ad nekik, s okos, népszerű kormányzókat küld számukra az anyaországból. Ezen kormányzók a gyarmatoktól huzzák tetemes évi fizetéseket, s három évig maradnak hivatalukban, mi azonban nem zárja ki a lehetőséget, hogy közkívánatra új három évre megmaradhassanak állomásukon. Ezen kormányzói hivatalok rendkívül jövedelmezők, ugy hogy ez urak ha több évig maradhatnak Ausztráliában tekintélyes vagyona tehetnek szert, kivált ha megvannak áldva szónoki tehetséggel, miután a nép öröme hallgatja a szónoklatokat. A vidéken lakó nép semminemű adóval siacs terhelve. Ha a gyarmatos földjét megvette s azért megfizetett, az kétségbevonhatlan tulajdonává válik örök időkre, mitől adót nem kell fizetnie azon csekélység kivételével, mi az utak és hidak

jó karban tartására megkivántatik; a dohánytermelés és szesz-főzés az egyedüli foglalkozások, melyek jelentékenyen megvannak adóztatva. A városokban azonban, hol a célszerű utca-kövezet, vízvezeték, egészségügyi és rendőri intézmények, tűz-védelem, nyilvános kertek stb. folytonos jó karban tartatnak, csak a háztulajdonosok fizetnek jövedéki adót, de ez az 5 százalékot meg nem haladja, vagyis egy sterling jövedelemből csak egy schilling adót kell fizetniük.

A lakás az ausztraliai városokban azelőtt igen drága volt; mióta azonban a vállalkozók légszusz- és vízvezetékkel, kised házi kerttel ellátott 3—4 szobára osztott csinos házakat kezdettek építeni, a verseny folytán a házbér aláhanyatlott. Az amerikai mintára épült, egymást derék-szögben metsző utcájú városok óriási arányokban növekednek. Az épen kemény négyszögű homokkövel kirakott járdák rendszeren öt egész hat méter szélesek; az utcák öntö-

zése a javított párizsi rendszer szerint történik. A járda mellett minden száz lépésre csinos ércfedővel borított nyílás van, melyekbe a kaucuk eső egyik vége megerősítettén, a csap megnyitása után a víz fecskendezése megkezdődik. A minden ausztraliai város közt minden tekintetben első Melbourne vízvezetékének víznyomása oly erős, hogy az erős vízugar a legmagasabb ház tetején is tullóvel, mi igen jó szolgálatot tesz tűzvédek idején. A csinosan kifalazott utcái csatornáiban éjjel-nappal friss víz eső-gedez, mi minden szemetet lemos az utcákról. Minden utca szegletén van egy légszusz-lámpa, melyeknek üveglapjain az utca neve és száma olvasható; van továbbá egy-egy kő-vagy érc-medeczével és csinos ivó-edényvel ellátott ivó-helyiség, mely intézkedést kivált a forró nyári napokban eléggé magasztalni nem lehet. A lovakról is gondoskodva van, minthogy egyes helyeken a váluk folytonosan megújuló friss vízzel van-

Le a szószékkel! Ekkor eitanek a hosszú üres, család beszédek. Azok, kiknek valami mondani valójuk lesz, nem fogják azt tapasztalni, hogy a szót azok bitorolják kik csak beszélni tudnak. Az üdvös gondolatokat, és helyes érzelmeket nem fojtják el többé a nagy szavak, és hangzatos szövegek: a hazát a nép nyelvén is meg lehet menteni.

Látva, hogy bizonyos emberek miként gyakorolják a szabadságot, ha mentőkre hagyná őket az ember, oda jutnánk, hogy mindenki rabszolgája lenne a mások szabadságának.

Főleg akkor ne legyünk hosszadalmasok, mikor hasznos dologról beszélünk.

Az emberiség elég hosszasán főleg azoknak adózott bámulatával, azoknak emelt oszlopokat, kik ártottak, kiket a gondviselés ostor gyanánt küldött a földre, mint a csukákat a tavakba, czápákat a tengerbe, hogy a túlnépesedést megakadályozzák. A hódítókról, Tamerlanról, s azokról akarok beszélni, kiknek di-csősége abban állott, hogy tömérdek sok honfarsát, de még számosabb idegen embertársát legyilkoltassa.

Szép lenne látni, hogy az oszlopokat az emberiség valódi jótévedőinek, — azoknak emelik, kik a világot valamely hasznos találmánnyal gazdagították. Ez ocsóbb és okosabb dolog volna. Miért ne emelnék oszlopot a csiga, fűrés, hajócsiga fel-találóiának, vagy ez, vagy ama nő-vény meghonosítójának, stb.? De ezeknek sem neveit, sem arczukat nem jegyeztük meg, ámde a legki-sébb Nagy Sándorokat se feledtük el, s megbocsátjuk nekik, hogy fel-duiták Macedoniát, ha kimutatják, hogy zsiát még inkább tönkre tet-ték. Ebben azt az irigyet követjük, ki így szól Jupiterhez: „Belényug-szom, hogy félszemű legyek, csak hogy szomszédom veszítse el mind-két szemét.“

nak telve. Az utcák többnyire mac-cadanizálva vannak, miért is minden héten egyszer és pedig új idején egy óriási gőz-henger gurítatik végig az utcákon, hogy ezek lesimittassanak; azon úr, melyen a kövezet némileg kikopott, rögtön betöltetik és lehen-gerittetik, így az utcák folytonosan jó karban tartatnak. Minden nap kora reggel gőz- vagy löerő által vont seprő-henger vonul át az utcá-
kon, s ez minden port és tisztá-talanságot a csatornába seper. Az egészségügyi hatóság folytonosan nagy szekereket jár az utcákon, melyeken a konyhai hulladékok és szemét a városból kiszállítatik.

Az ausztriai városokban az ut-czai élet rendkívüli lármás és élénk. A közlekedést két és négykere-kű számozott kocsik és számtalan om-nibus tartja fenn az egyes városr-észekben.

(Vége köv.)

H i r e k .

— **Br. Kemény György** főispán ur ő méltóságának lapunk homlokán közreadott felhívására felhívjuk megyénk birtokosságának becses figyelmét. Megyénk értelmisége már eddig is szép buzgalmat és áldozat készséget tanusít a kisbirtokosok földhitel egyesületével szemben; a kik ebbeli hazafias kö-telezettségüknek eleget nem tettek volna, siessenek áldozataikkal a legszen-tebb és legüdvösebb ügy oltárára.

— **A tordai unitárius gymná-zium** átvételére vonatkozó szerződés az unit. egyházi tanács és megyei tan-felügyelő által aláíratott. A gymnasium helyébe hat osztályú állami polgári fiu is-kola állítatik fel, tekintettel a vidék tanuló ifjúságának igényeiből kifolyólag a gymnaziális tanfolyamra. A latin és a görög nyelv mint rendkívüli tantárgyak oly mértékben fognak taníttatni, mint ezt a gymnaziális tanterv megkívánja. Ohajtandó, hogy a magas közoktatási kormány e szerződést jóváhagyja, mi által Torda város sok évi fáradozása a kívánt sikerre jutna.

— **A vonat elgázolta** Gyéres és Virágosvölgy között Pálh Ignác egyik hodájosságának tinóját. A tinó a sinek közt bolyongott s a vonatot meg lehe-tett volna állítani, de hihetőleg elég jó-kor nem vették észre. Egyébiránt na-gyobb baj nem történt.

— **A közigazgatási bizottság** mult szeredán tartotta meg rendes ha-vi ülését. Jövő számunkban részletesen le-írjuk.

— **A belügyminiszter** a tordavá-rosi képviselő által beadott abbeli fo-lyamodványát, hogy a szesz, bor, sör, stb. behozatali vámokból a borjövede-lem egészen, a szesz stb. jövödelemből 15 % majorsági pénztára javára enged-tessék át, elvetette.

— **A tordai unitárius** középtano-da igazgatósága 1878 május 19-én a tordai nagyberekben az intézet könyv-tárának javára jótékonyezélu zártkörű májusi táncvizalmat rendez. Belépti díj 50 kr. Jegyek — e meghívó előmu-tatása mellett — előre válthatók folyó hó 16-tól 19-ig Osztián Kristof ur keres-keedésében. Félülfizetések köszönettel fo-gadtnak és hirlaplilag nyugtáztatnak. Kedvezőtlen idő esetén a táncvizalom május 26-án tartatik meg.

— **A tordai oltár egylet** közgyü-lése folyó évi Május 19-én délutáni 3 órakor a piaci főtemplomban fog meg-tartatni. Az egylet t. cz. tagjai a szives megjelenésre tisztelettel felkérnek. Özv. Szenpéteri Jánosné elnök.

— **Borzasztó szerencsétlenség** történt a maros-újvári sóbányában; e hét elején — mint értesülünk, az egyik bányab elsejében valami ácsmunka telje-sítése czéljából 5 ácsmunkást eresztet-tek le a sodrony kötéllel eszközölt eresztő — vonó géppel. — A munkások mi-dőn a munka bevégezte után ismét fel-huzattak volna alig hogy a bánya fel-színére jönnének — a kötél kettészakad, s a mátha — a rajtalevő munkásokkal a bánya mélyébe zuhan. — Még élve hozták ki őket, de felgyógyulásukhoz kevés a remény. Nem képzelhetjük el a szerencsétlenség megtörtentét miután tudunk a marosújvári bányák málhái — a legujabb elvekre alapított biztosítási — ugynevezett „háritó“ — készü-léssel vannak oltatva...?!

— **Gyalja a király.** Egy ujbpesti polgár ember csak amolyan czikornyás és udvariasságot kerülő modorban írt levél kíséretében üres váltot küldött fel a királynak hogy töltsé ki ezer forintra és írja alá, ő majd itt Pesten, Csömör-ön vagy Rákos-Palotán elértekesíti, és segít az ügyes-bajos dolgán. Hanem a király nem volt hajlandó belekapni a modern „kisegítésbe“, és tegnap a váltó amugy üresen visszaérkezett a

miniszterium utján visszaszolgáltatás vé-gett, s most az ujbpesti előljáróságúnál hever.

— **Sturdza volt romániai köz-lekedési miniszter,** mint halljuk, Bu-dapesre érkezett, értekezendő a magyar kormánnyal a romániai vasuti csatlako-zások tárgyában. Sturdza a román kor-mány megbízásából törekedni fog arra birni a magyar kormányt, hogy az or-sova-veceresovai csatlakozás megnyitá-sát a predjal-plojesti vasut kiépítése előtt engedje meg. Együttal — a „P L.“ távirata szerint — tudakozódní fog a magyar államférfiaknál az iránt is, mi-nő feltételek alatt hajlandó Ausztria-Ma-gyarország szövetséget kötni Romániá-val.

— **Orosz szaporaság.** Romániá-ból minden nap jelentik egy-egy új ez-red vagy hadosztály benyomulását. Ha összefoglalnók azon létszámot, melyek érkezését a bukaresti táviratok jeleztek, kitűnnék, hogy a fejedelemségben vagy 250,000 orosz katona van. Egy angol levelező ki figyelemmel kísérte a 37-ik doni kozák ezredet, rájött a dolog nyit-jára. Ezt az ezredet eredetileg Kiso-neffbe küldték; utközben megváltoztat-ták a parancsot, Akerman irányában in-dították utnak, majd meg Belgrad felé; alig hogy oda érkezett, már meg fel kellett kerekedni és Tekucsba lovagol-nia. Vándorlásai közben természetesen ugy szerepelt ez az egy ezred, mint több orosz lovasezred, nagy ijedelme-re a lakoságnak.

— **Egy sajátosságos agy,** melyet Stanley afrikai utjából hozott Angliába A híres tanár Huxley szerint egészen új világot vet az emberi nem leszármazására, egyuttal a sokat keresett „hiány-zó tagot“ képezvén Darwin geneológiai lánczában. Stanley beszéli, hogy egy ál-tala említett ponton hosszú sorát látta az ily agyoknak. Kérdezősködésre meg-tudta hogy ezek elfogott erdőemberek maradványai, kik „Soko“ néven voltak ismeretesek a mint „Mama“ (táplálék) szolgáltak. Bördarabokat is mutattak Stanleynek, ki azonban eleven erdőem-bert nem látott. A hór a majoméhoz hasonló, az agy szintén majomzerű, de Huxley emberi agynak tartja.

— **Kettős gyilkosság tréfából.** Jánosiból való emberek borokát irtottak az erdőn, s munka után gyepre heve-redve áldomást ittak. Beszélgetés köz-ben az egyik, egy katonaviselet ember fölkapta baltáját s arra szollította föl a jelenvoltakat hogy menjenek vele „fek-tolni“. Egy Boros nevű öreg ember ki, állott, fölkapta baltáját, s parirozni kezte az obsitos vágásait. A többiek nevelték a tréfát, de a nevetés egyszerre irtozattá változott, a mint a Gümöri Közlöny be-széli, a midőn látták, hogy Menyhért — a katona — Boros fejébe vágta baltájt s az utóbbi rögtön összerogyott. Most fölugrott Boros testvére s baltát ragad-va a gyilkosra rohant s ugy vágta hom-lokon hogy rögtön lerogyott. A szomorú kimenetelű tréfa két áldozata — Boros és Menyhért — néhány óra mulva meg-haltak. A törvényszéki vizsgálat folya-matban van.

— **Nevezetes adomány.** Báró Hirsch a török vasutak építője, legkö-zelebb honfussitván magát az osztrák-magyar birodalomban, ennek emlékére százezer forintnyi összeget adott át két egyenlő részben a két állam kormányá-nak készpénzben, oly föltétellel, hogy ezen összegen a párisi kiállításon az orszá-gos iparmuzéumok számára ipartárgya-kat vásároljanak. Ezen említett összeget Hirsch egyelőre gr. Zichy Ödön kiállítási osztrák biztos kezébe tette le.

— **Egy magyar four mint per-sa sah.** A párisi tárlaton az osztrák ki-állítási bizottság tagja Zichy Ödön gróf ki ezuttal is, mint sok más alkalommal beállt osztráknak. A gróf szép ősz sza-kállával, ölnyi magas termetével s erős kifejezésű arczvonásaival feltűnő alak s

még inkább az, ha felölti pompás ma-gyar díszöltözetét. Ott állva a kiállítás megnyitásán a bizottság többi tagai közt sokan kérdik ki ez? Senki sem tudja megmondani. Egyszerre azt kiáltja egy hang: „A persa sah!“ Ez állítás szájra szá-
ra járt, s bármennyire tiltakozott is ellene a gróf, rajta száradt, hogy ő a persa sah.

CSARNOK A játékcsoúk.

(Folytatás.)

Szerencse azonban, hogy ilyenek kevesen vannak, mert a férfiaknak ily általános magatartása által a höl-gyek csókja sokat veszítene érdek-ségéből. Ne higgyék mindazáltal, hogy az ily tartózkodó vagy akaratos fér-fiaknál e magatartás mindig a csók iránti közönyösségből származik; a legtöbbször vágyódnak ők ezután s e viseletüknek csakis az a czélja, hogy a piczi piros ajkakhoz annál hama-rább hozzájussanak s hogy önökben is vágyat ébresztvén föl, a részükre utalványozott csók kissé melegebb s így édesebb legyen.

Kevés olyan társas játék van, melynek vége csók ne volna. Sokan tünődtek s tünődnek ma is a felett, vajjon illendő-e a hölgynek csókot váltania a társaság tagjaival? Az ed-dig mondottakban már körülbelül meg-van e kérdésre a felelet. Némely két-kezők kedvéért lássuk azonban a dolgot közelebbről. Egy szépíródalmi lapban nem régebben valaki a követ-kező kérdést intézte a közönséghez: „Hálás köszönetre kötelez, ki szives lesz felvilágosítást adni: vajjon illő-e a zálogosdiban a zálogkiváltásnál ura-
kat megcsókolni, értem bizalmas s ismerős körökben? Nem sokára a következő felelet jött reá egy nő-től: A játékbeli csók ártatlanságát egy igen elterjedt német közmondás is (Azt hisszük, ez: „Küssen ist nur-ein Abwischen.“) vallja, nóha illen-dőségét illetőleg különbözők a néze-tek. Ha valamely bizalmas körben pl. zálogváltás alkalmával mégis szó-ba kerülne, ugy szabály — az: „hogy a hölgyek többségének a kisebbség magát alávetni tartozik; a mely sza-bály, ha a csókot adó férfi e mellett conventionalis is találna, azt hiszem, nem szigorú. Nézetem szerint e csók illő és így hát csak bátran!“

E szózat helyes is. A legtöbb egyén e tekintetben az illendőséget vagy illetlenséget a körülmények s annak véghezvitele adják. Ez esetben a körülmények az együttlevők játékbeli magatartásában nyilvánulnak. Ha valaki oly játékokat indítványoz, melyben vagy melynek végén a csók is előfordul, mindenkinek joga van erre nézve véleményét nyilvánítani; ha véleményét nem nyilvánítja, vagy nyilvánítás esetén is a többség által leszavaztatik: egyéni mézete semmis lesz, ellenállási joga megszűnik s kö-telessége magát mindannak alávetni, mit a többség föltesz vagy megál-la-pít. Ez már az általános emberi tör-vénynek is alapja s ebben áll a körülményekhez alkalmazkodás; ki ezt nem követi annak jogában áll ugyan az ellenkezőt tennie, minthogy esőkjá-val szabadon rendelkezik, de ezáltal ellentétbe is jön a nagy többséggel s a helyett hogy magának ártatlan mulatságot szerezne, csak kellemet-lenségeket kikerülendő, legjobban te-szi, ha otthon marad s társas össze-jövetelekben — hol a játékcsoúk rit-kán szokott elmaradni — soha részt nem vesz.

(Folyt. köv.)

Felelős szerkesztő és kiadótulajd. Volz B.

VOLCZ és TÁRSA

Könyv és Papirkereskedésében Tordán kaphatók:

Vonalzott és tiszta könyvek; Hivatalok, egyletek magányzók, ügyvédek kereskedők, jegyzők és mindennemű iparral foglalkozók részére, vászonba vagy papirba kötve dús választékban. Másoló könyvek Kereskedők, Irodák sat. részére,

Előfizethetni – illetőleg előjegyeztetni – lehet a következő művekre:

Kálmán a Szegedi Lelencz vagy Konstantinápoly rózsája című nagyhatású regényre TIHAMERTÓL, mely a folyamatban volt keleti háborút öleli fel és ebből meríti tárgyát, egyes füzet ára 25 kr. mely összeg a füzetek átvételekor fizetendő.

Az Ördög fia című regény füzetekre. ára 25 kr. Ugyan ezek német nyelven is megrendelhetők. Továbbá Szulejka vagy a Három Gyöngye című regény füzetekre. 25 kr. Ugyan e művek megrendelési rendkívüli kedvezmény áron megrendelhetik azok

OLAJNYOMATU JUTALOM KÉPEIT is VÁSZONRA SZÉLES ARANYKERETBEN,

Valamint PETŐFI SÁNDOR összes műveinek képes diszkiadására, füzetekben, egyes füzet ára 40 kr.

megtekinthetők e képek valamint megrendelési feltételei is.

Vidékre járó ügyünkünk szintén elfogad minden nemű előfizetést és előjegyzést.

Továbbá kapható.

A Bagatell törvény a 1877. XXII. t. cz. ára . . . . . 40 kr.
Ehez ügyvitel . . . . . 40 kr.
A Bagatell törvény ügyvitellel egybekötve . . . . . 80 kr.
A Gyámsági és gondnoksági ügyek 1877, XX. t. cz. ára 50 kr.
Ahez ügyrend . . . . . 40 kr.
A gyámsági ügyek ügyrendel egybekötve . . . . . 90 kr.
A Bagatell törvény szerint előirt nyomtatványok, Panaszkönyv, Mutatókönyv, Határidő napló, Idézőnyelv és Jegyzék a pénzbírságokról a legjutányosabban szabott árakban.

Vidéki megrendelések gyorsan és pontosan eszközöltetnek.

Fontos Hirdetés!

A gyomor és altesti bajokban, valamint hideglelés ellen legbiztosabb hatásának ismert

Dr. Kiesow-féle Elet-essentia

valódiilag egyedül Matherny Emilnél Gy.-Fehérvártt kapható.

(16 21—14)

Eladó birtok!

A tordai határon a Labodás nevű Gyilkos kut részben 67 hold Szántó és Kaszáló, s több gazdasági épületek kedvező feltételek mellett örök áron eladó, vagy haszonbérbe kiadó.

értekezhetni felőle

Osztian Kristof kereskedésében.

(3—3)

Figyelemreméltó
idegbajok- és nehézkórban
szenvedőknek
Legújabbban feltalált gyógymód
Számítaián hálaíratot
mutathat fel sikeres gyógyításról
Sylvius Boas
Specialista idegbajokban
Értekezhetni reggel 8 órától este 8 óráig
BERLIN SW.
Friedrichstrasse 22.
Levélbeli megkeresésre is.

(15—102 103)

SYLVIUS BOAS urnak
Kérem megküldését **Auxilium orientis**nek

Sondernohe posta állomás Oberdachstetten,

Bajorhon 1875 május 3-án

Dorsch, plébános.

Sondernohe május 27-én 1875

Tekintetes ur!

Vonatkozva május 5-ről keltezett becses soraira, melyek mellett egy közsémbeli 10 éves beteg leányka részére Auxilium orientisét megküldötte, bátorkodom a szülők felkérése folytán tudatni, hogy a beteg a gyógyszer-adagot előirt módon használata után ők a gyermeküknél javulást vettek észre.

A gyöngye testalkotású gyermek betegségének állapota küiönös természetű, több hetek előtt görcsökkel; melyek naponta 7—8-szor ismétlődtek kezdődött meg, mikor is érzékeny fájdalmat érzett a gyomor körül annyira, hogy hirtelen ugrott fel olyankor az ágyban; szerének használata óta e jelenség megváltozott s a görcsök csak 1—2-szer ujulnak meg. A fájdalom még igen heves s minden tagjában érzi. Étvággya alig van és szellemi tehetsége is korlátolt.

Neve Kremer Borbára.

Ezen rossz állapotánál a betegségnek kívánatos volna, ha némi rendszabályokat küldene.

tisztelettel

Dorsch Ödön plébános.

Sondernohe Junius 30-án 1875.

A görcsök elmúltak s csak akkor fordulnak elő, ha közönséges ételt eszik. Szeret s teáját kedveli. Fájdalmat most csak térdeiben érez, mert állani sem képes. Mindig szomjas és a vizet szereti. Szive táján fájdalmat érez. Betegsége óta 10 évvel érettebb gondolkodásának látszik.
5 aday kültését sat.

Dorsch.

Sondernohe szept. 26-án 1875

Örömmel értesíthetem, hogy patiensünk Kremer Borbára 24 nap óta a legjobb egészségnek örvend. A betegség tüneteinek híre sincs már s a hónapok óta ágyhoz szegzett leányka, ki járni nem volt képes most ugrál tánczol. Étvággya megjött és virító kinézésű. A szülők ennél fogva általán haláljukat jelentik önnek sat.

Dorsch Ödön plébános.